

דברים אחדים

יִשְׁתַּבַּח הַבּוֹרָא וְיִתְפָּאֵר הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר הַגִּבּוֹר חֲסֵדוֹ עָלַי מִיּוֹם הוּלְדִי עַד עַתָּה, וַיְדוּ תַנְחָנִי בְּכָל עַתָּה וּמַחִיהָ אוֹתִי בְּכָל רֹגֶעַ, וְאֲשֶׁר שֵׁם חֲלָקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת, וְנִתֵּן בְּלִבִּי שָׁכַל וּבִינָה לְהַבִּין דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַקְדוּשִׁים, וּבִיחּוּד עַל אֲשֶׁר עֲזָרְנִי לְהוֹצִיא לְאוֹר עוֹלָם סֵפֶר זֶה עַל דִּינִי טוֹעֵן וְנֻטֵּעֵן, כֵּן יֵעֲזָרְנִי ה' לְהַמְשִׁיךְ לְשִׁקּוּד עַל דְּלֹתֵי הַתּוֹרָה וְהַעֲבֹדָה כָּל יְמֵי חַיֵּי וּלְחַבֵּר עוֹד חִיבוּרִים רַבִּים וּלְכוּוֹן לְאַמִּיתָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

אָצִיב כֵּאֵן נֵר זְכוּרֹן לְמוֹרֵי וְרַבֵּי רֹאשׁ הַיִּשִּׁיבָה הַגָּאוֹן הָאֲדִיר רַבִּי שְׁמוּאֵל יַעֲקֹב בּוֹרֶנְשְׁטֵיין זצ"ל רֹאשׁ יִשִּׁיבַת קִרִּית מֶלֶךְ ת"ו, אֲשֶׁר זָכִיתִי לְשִׁתּוֹת מִמִּימּוֹ בְּמִשָּׁךְ רַבּוֹת בִּשְׁנֵים וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה תּוֹרָה וִירָאָה שְׁמַיִם, וְרוֹב תּוֹרָתִי הֵימָנוּ, וְאִף הַעֲנִינִים הַמּוֹבָאִים בְּחִיבוּר זֶה חֲלָקִים הַגְּדוֹל מֵאֲשֶׁר קִיבַלְתִּי מִמֶּנּוּ, הֵן מִן הַסִּבְרוֹת וְהַחִידוּשִׁים הַיִּשְׂרָיִם וְהָאֲמִיתִיִּים שֶׁשִּׁמְעָתִי מִמֶּנּוּ וְהוֹבָאוּ כֵּאֵן מִשְׁמוֹ, וְגַם לְרַבּוֹת הַיְדִיעוֹת הָעֲצוּמוֹת וְהַנִּפְלְאוֹת אֲשֶׁר זָכִינוּ לְשִׁמּוֹעַ וּלְקַבֵּל הֵימָנוּ. וְכֵן לְמוֹרֵי רֹאשׁ הַיִּשִּׁיבָה הַגָּאוֹן הַנּוֹדֵעַ לְמִשְׁגַּב רַבִּי בַּעֲרֵל אִיזֶנְשְׁטֵיין זצ"ל אֲשֶׁר זָכִיתִי לַעֲשׂוֹת אֲצִלוֹ תַּחֲלִילַת שִׁימוּשֵׁי בִישִׁיבָה הַק', וּפִתַּח בְּפָנַי אֶת שַׁעֲרֵי הַלִּימוּד וְהַעֲמִידִנִי עַל דֶּרֶךְ הַלִּימוּד. תֵּהָא נִשְׁמַתָּם צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת ה' אֱלֹקֵינוּ, וַיְהִי מְלִיצֵי יוֹשֵׁר עַל כָּל תַּלְמִידֵיהֶם שִׁיחִיו וְעַל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל.

גַּם אֲשֶׁא בְּרַכָּה וְהוֹדָאָה מְרֻבָּה לְכָל רַבּוֹתַי שְׁלִיט"א שֶׁשִּׁתִּיתִי מֵהֶם מִי הַדַּעַת בְּכָל מִשָּׁךְ שְׁנוֹת לִימוּדֵי מַעוּדֵי וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְהוֹדָאָה מִיּוֹחַדָּת אֶתֶן לִידִיד נַפְשִׁי הַגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם עֲמֵר שְׁלִיט"א, רֹאשׁ הַחֲבֻרָה בְּכוֹלֵל קִרִּית מֶלֶךְ, אֲשֶׁר בְּגוּדֵל בְּקִיאוּתוֹ הָעֲצוּמָה וְשְׁלִיטָתוֹ הַנִּפְלְאָה בְּכָל מַכְמָנֵי הַתּוֹרָה, בַּד בַּבַּד עִם כְּשָׁרוֹנוֹ הַנִּפְלָא וְסִבְרוֹתָיו הַיִּשְׁרוֹת, הִיָּה לִי לְאַחִיעֶזֶר וְלֹאֲחִיסֶמֶךְ בְּכָל מֵהֶלֶךְ עֵרִיכַת חִיבוּר זֶה, וְסִייעָנִי בַּעֲצָה וְתוֹשִׁיָה, וְעוֹדְדֵנִי וְזֹרְעֵנִי לְהוֹצִיא לְאוֹר חִיבוּר נִפְלָא זֶה, וְאַלְמֵלָא הוּא לֹא הִיָּה הַחִיבוּר רֹאָה אֹר בְּמַתְכוּנָתוֹ הַנוֹכַחִית. וְלֹא אֲשַׁכַּח אֶת יְדִיד נַעֲוָרִי הַגָּאוֹן רַבִּי דּוֹד סִין שְׁלִיט"א אֲשֶׁר בְּגוּדֵל יְדִיעוֹתָיו וְסִבְרוֹתָיו הַנִּפְלְאוֹת סִייעָנִי רַבּוֹת לְהַשְׁלֵמַת חִיבוּר זֶה בְּמַתְכוּנָתוֹ הָרָאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא אֲשֶׁר הִיָּוָה אֶת הַיִּסּוּד וְהַבְּסִיס לְסִפְרָא זֶה. יִשְׁלַם ה' פְּעֻלָּם שִׁיזְכוּ לַעֲלוֹת וּלְהַתְעַלּוֹת בְּתוֹרָה וּבִירָאָה וּבַעֲבֹדָת ה', וּלְרֹאֲוֹת בְּנִים וּבְנֵי בְנִים עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבְמַצּוֹת כְּשֶׁאִיפְתָּם הִטְהוּרָה.

וְכֵאֵן מְקוֹם אֲתִי לְהַבִּיעַ רִגְשֵׁי תוֹדָה וְהַכְרַת הַטוֹב לְלֹא גְבוּל לְהוֹרֵי הַיִּקְרִים, אֲבִי מוֹרֵי הַגָּאוֹן רַבִּי אֹרִי מִנַּחֵם שְׁלִיט"א רֹאשׁ כּוֹלֵל 'תַּפְאֶרֶת אֲשֶׁר', יַחַד עִם אֲמִי מוֹרֵתִי תַחִי, אֲשֶׁר גִּידְלוֹנִי וְחִינְכוֹנִי בְּמִשָּׁךְ כָּל הַשָּׁנִים, וְנֻטְעוּ בִּי תּוֹרָה וִירָאָה שְׁמַיִם וּמִדּוֹת טוֹבוֹת בְּמִידָה גְדוּשָׁה

ובעין יפה, ולא חסכו כל מאמץ לדאוג לכל צרכי הן ברוחניות הן בגשמיות, ועד היום הזה ממשיכים ליתן עינם וליבם לכל צרכי. מקרב לבי אברכם שיזכו להמשיך ולגדל את כל יוצאי חלציהם לתורה וליראת שמים מתוך נחת והרחבת הדעת ומתוך בריאות איתנה להם ולכל יוצאי חלציהם כל ימי חייהם.

ואכיר טובה מרובה למורי חמי הגאון רבי אברהם ישעיהו פפויפר שליט"א, על כל הטובה שהוא מרעיף עלי ועל רעיתי תחי' בעין טובה ובנפש חפצה, וביחוד אשר נתן עיניו ולבו על חיבור זה להגדילו להאדירו וטרח ללבן עמי כמה וכמה מהענינים הנידונים בספר זה, והוסיף לי הרבה ידיעות חשובות ונחוצות לחיבור זה. ברכה והודאה מיוחדת אשא למורתי חמותי תליט"א אשר היא מסייעת ועוזרת לנו ללא גבול, ותמיד עומדת לימינינו בכל הנצרך במסירות שלא תתואר. ישלח להם ה' ברכה והצלחה מרובה בכל מעשי ידיהם, ויזכו לבריאות ושמחה כל ימיהם ויראו נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם.

הודאה גדולה ומיוחדת אתן לנוות ביתי שתחי', המשימה לילות כימים לדאוג לכל צרכי הבית, ומורידה מעלי כל עול כדי שאוכל להיות פנוי לעסוק בתורה בנחת ובשלוה ובלא הפרעות וטירדות. 'שלם ה' פעלה ותהי משכורתה שלמה מעם ה' אלקי ישראל, ונזכה יחד לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות ולנחת ושמחה מכל יוצאי חלצינו.

ספר זה הינו מצבת זכרון לסבי הרב אהרן אשר לבקוביץ ז"ל, שהיה מיוחד מאד באמונתו הזכה והתמימה, ובמדות נאצלות ומרוממות, קבע עתים לתורה ולתפילה כל ימיו בצורה מיוחדת ונדירה, וחינך את ילדיו לתורה ולעבודת ה'. ולסבתי הצדקנית מרת שרה רבקה ע"ה שעברה יחד עם שתי אחיותיה ע"ה את כל מאורעות השואה האיומה בגבורה ובאמונה איתנה, כאשר מספר פעמים היתה חרבו של מלאך המוות על צוארן וניצלו ברגע האחרון ממוות לחיים באורח נס ופלא, וזכו לעלות לארץ הקדש ולהקים כאן בתים של תורה ויראה לה' ולתורתו, וקידשו שם שמים בכל הליכותיהן כל ימי חייהן. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים, אמן.

הונצח על ידי האי גברא יקרא, אוהב תורה ולומדיה, דודי הר' משה יהושע לבקוביץ הי"ו שתרם מהונו להוצאת ספר זה לעילוי נשמת הוריו, ישא ברכה מאת ה' בכל מילי דמיטב, לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל ימי חייו, ויראה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו, אמן כן יהי רצון.

פתח הטענה

דיני טוען ונטען הם מן הסוגיות החמורות בתורה והם כמים שאין להם סוף, וכבר כתב המנחת חינוך במצוה נ"ח העוסקת בדיני טוען ונטען וז"ל "דינים אלו יעברו יחלופו מלא רוחב ים התלמוד ופוסקים על כן משכתי ידי מלכותבם".

והנה מן הנידונים העיקריים בדיני טוען ונטען הוא באיזה אופן נאמן התובע בטענתו ואימתי אינו נאמן, וכן כלפי הנתבע איזו טענה או נאמנות מועילה לו להפטר ואיזו אינה פוטרתו. וישנם כמה וכמה סוגי נאמנויות ובידורים, כגון עדים, עד אחד {שאינו נאמן רק לחיוב שבועה}, הודאת בעל דין, מיגו, ברי ושמא, מרא קמא ומוחזק, וכן הלכות שנאמרו לגבי איסור והיתר ומועילים במקרים מסוימים אף לענין ממון, כגון רוב וחזקה דמעיקרא, ואחד מן הנושאים היותר מורכבים הוא כיצד הדין כאשר שתי נאמנויות עומדות זו לעומת זו, שהתובע יש לו הוכחה מסוימת ומכנגד מעמיד הנתבע טענה ונאמנות אחרת, איזו נאמנות עדיפה, ופעמים הדבר תלוי בהצטרף כח אחר המסייע לאחד מהם, כגון אם אחד מהם מוחזק או שיש לו בירור נוסף וכדו'.

ומפני שראיתי את גודל חוסר הבהירות שישנו במקצוע זה מחמת מורכבותו וריבוי פרטיו, אזורתי חלצי לחבר חיבור מקיף אשר מטרתו לבאר כחה של כל טענה ונאמנות, באיזה אופן כחה יפה ואימתי אין כחה יפה. וחילקתי הספר לאחד עשר סימנים, כנגד אחד עשר סוגי נאמנויות וטענות שנאמרו בהלכות טוען ונטען, הלא המה הודאת בעל דין, עדים, עד אחד, אנן סהדי, חזקת סברא, מוחזק, מרא קמא, מיגו ונכלל בזה הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומיגו דבידון, חזקה דמעיקרא, רוב ונכלל בזה ספק ספיקא שהוא מדין רוב וברי ושמא. ובתחילת כל סימן יבואר באר היטב ענינה של נאמנות זו, מקורה ופרטי דיניה, ולאחר מכן אחד עשר סעיפים לבאר את כחה של הנאמנות כאשר היא עומדת כנגד כל אחד מן הבידורים האחרים ואף כנגד אותה נאמנות עצמה.

וסדר סימני הספר הוא מן החמור אל הקל, החל בהודאת בעל דין שהיא עדיפה ממאה עדים, ולאחריה עדים שעל פיהם יקום דבר, ולאחר מכן עד אחד המחייב ממון במקום ששנים מחייבים שבועה, ואחריו אנן סהדי שנחשב הוא כעדים ונאמנם הוא עדיף מעד אחד, אלא שהסמכתי עד אחד לשני עדים שהם אותו ענין, ואחר כך חזקת סברא שגם היא ראייה חזקה המועילה להוציא ממון, ולאחר כל אלו נתבאר דיני מוחזק שהוא גובר על שאר ראיות וטענות משום הכלל דהמוציא מחברו עליו הראיה, ואחריו מרא קמא שגם הוא נידון קצת כמוחזק אך קל הימנו, ולאחריהם כל הטענות האחרות הלא הם מיגו, חזקה דמעיקרא, רוב וברי ושמא.

וקראתי שם הספר "כח הטענה", כי כשמו כן הוא לברר כחה של כל טענה וטענה. ואף שלכאורה אין הנידון על הטענות אלא על הנאמנויות והבידורים, והיה ראוי לקרוא שם הספר 'כח הנאמנות'. אך באמת אע"פ שהרבה מהענינים מיוסדים על נאמנות או ראייה, מכל מקום

הבית דין אינם דנים מחמת הנאמנות לבד אלא משום הטוען שטוען ומביא ראיה לדבריו מנאמנות או בירור זה. ויש להביא דוגמא לדבר ממה שכתב הריטב"א (החדשים) בגיטין דף מ: בשם הרמ"ה דהנידון של הודאת בעל דין כמאה עדים יפה כחו רק כל עוד יש לפנינו טענה, אבל כאשר אין טענה אין לנו לדון לפי כללי ההכרעה, יעו"ש. הרי דכל הדין ודברים תלוי בטענות, וזהו שקרא הרמב"ם להלכות אלו 'דיני טוען ונטען', כי כל הנושאים של נאמנויות והוכחות בממון יסודם בטענות בעלי הדין, אם כן כל ראיות והוכחות אלו הם לחזק את כחו של הטוען, ועל כן נקרא שמו 'כח הטענה'.

והנה עיקרי הדינים נמצאים במסכתות המיוחדות לכך, הלא הם מסכת בבא מציעא אשר מעיקר ענינה לבאר דיני טוען ונטען במטלטלין, ומסכת בבא בתרא שענינה לבאר דיני טוען בקרקעות, וכן במסכת כתובות שענינה לבאר דיני הכתובה ומה הדין באופן שיש דין ודברים בין הבעל והאשה בענין הכתובה, וגם במסכת שבועות פרקים שישי ושביעי העוסקים בחיובי שבועה בבית דין, והלומדים מסכתות אלו יראו תועלת מרובה מעיון ולימוד בספר הזה. אכן ישנם דינים וכללים רבים שאינם נמצאים במסכתות אלו אלא פזורים במסכתות אחרות בש"ס וצריך ללקטם אחת הנה ואחת הנה, וכן דינים רבים שאינם מפורשים כלל בש"ס אלא בדברי הפוסקים, וישנם דינים שלא נתפרשו כל עיקר בדברי הפוסקים וצריך ללומדם מגמרא או מסברא.

והואיל וכפי שהזכרנו הלכות אלו הם מים שאין להם סוף והררים התלויים בשערה, וכל נידון תלוי בסוגיות שונות ומגוונות הפזורים בכל מרחבי הש"ס והפוסקים, לא ימלט משגגה או טעות או איזו השמטה, על כן אחלה בפני הלומד, שאם תהיה לו איזו הערה או הארה בדברים הכתובים בספר, או איזו ידיעה נוספת השייכת לעניני הספר, יואיל נא להודיעני לתועלת הרבים וזכות הרבים יהיה תלוי בו.

